

О. Глодна (Сердюк),
здобувач ОС «магістр»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
O. Glodna (Serdyuk,
master's student,
Vinnytsia Mykhailo Kotsubynsky
state pedagogical university

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

FORMATION OF COMMUNICATION SKILLS OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE PROCESS OF MUSICAL AND PLAYING ACTIVITIES

Анотація. У статті аналізуються поняття «комунікативні уміння» в психолого-педагогічній літературі. Досліджуються особливості розвитку комунікативних умінь дітей середнього дошкільного віку. Розглядаються питання використання музично-дидактичних ігор для формування комунікативних умінь дітей 5 року життя.

Abstract. The article analyzes the concept of "communicative skills" in psychological and pedagogical literature. The peculiarities of the development of communicative skills in children of middle preschool age are investigated. The issues of using musical and didactic games in the formation of communicative skills in children aged 5 years are discussed.

Ключові слова: середній дошкільний вік, комунікативні уміння, музично-ігрова діяльність, музично-дидактичні ігри.

Key words: middle preschool age, communicative skills, musical and playful activities, musically didactic games.

Постановка проблеми. Однією з актуальніших проблемою для дошкільної освіти є проблема формування комунікативних умінь як одного з аспектів соціально-мовленнєвої компетенції. Аналізуючи педагогічну та методичну літературу було встановлено, що на думку багатьох науковців, сучасні дошкільники не вміють спілкуватися один з одним, «швидко опрацьовувати здобуту інформацію, вільно орієнтуватися в різноманітних комунікативних ситуаціях, ініціювати спілкування, не відчують потреби в ньому»[1, с.402]. Важливе місце серед засобів навчання, які використовують з метою виховання особистості, здатної до самоосвіти і саморозвитку, доброзичливих стосунків з навколишнім світом, займає музично-ігрова діяльність, у якій закладено великі потенційні можливості щодо формування комунікативних умінь.

Аналіз наукових публікацій. Проблемі формування комунікативних умінь в дослідженнях науковців приділяється значна увага в працях психологів (О. Кононко, В. Котирло, Т. Піроженко), педагогів (В. Захарченко, А. Зрожевська, А. Гончаренко, Є. Тихесва, О. Ушакова), лінгвістів (В. Бабич, Ф. Бацевич). Особливості формування комунікативних умінь дошкільників в ігровій діяльності досліджуються у працях А. Богуш, у музично-ігровій – А. Андрасян, Н. Ветлугіної (музично-дидактичні ігри), В. Верховинця, С. Садовенко (народні ігри), Е. Вільчковського, А. Шевчук (музично-рухливі ігри).

Науковцем В.Ватаманюк в своєму дисертаційному дослідженні «Формування комунікативних умінь старших дошкільників у процесі музично-ігрової діяльності» було досліджено сутність комунікативних умінь старших дошкільників, проаналізовано позитивний досвід їх формування та висвітлено розвивально-виховні можливості музично-ігрової діяльності у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Варто розглянути поняття «комунікативні уміння» в науковій літературі.

Г.Онкович подає наступне визначення: «Комунікативні вміння – це властивість особистості, що являє собою інтеграцію індивідуально -психічних властивостей, знань та навичок, що необхідні для здійснення взаємодії особистості із соціальним довкіллям; знаходяться у центрі будь-якої діяльності; є засобом передавання культурного спадку, професійного досвіду та формування інших умінь; визначають здатність розуміти інформацію та систематично оновлювати знання» [7, с.101]

На думку Т.Піроженко: «Комунікативні вміння забезпечують одночасну активну взаємодію, самопрезентацію особистості в цілому, а саме її індивідуальних особливостей, світогляду, спрямованості моральних якостей»[8, с. 101].

Комунікативний розвиток дитини на п'ятому році життя має наступні особливості: вчиться правильно узгоджувати слова, використовує поширені речення, його висловлювання адекватні ситуації мовлення; він відповідає на запитання, ставить зустрічні, самостійно робить прості пояснення, наводить докази, переказує казки і розповіді, з незначною допомогою дорослого складає описові й оповідні висловлювання.

Варто зазначити, що науковці А. Богуш, Т.Піроженко в своїх дослідженнях вважають, що формування комунікативних умінь дошкільників здійснюється через їх участь у різноманітних видах дитячої діяльності, визначальне місце серед яких посідає гра.

Діти середнього дошкільного віку можуть робити короткі зауваження з приводу музично- ритмічних ігор, вправ, торкаючись тематики, сюжету, більше говорять про музику.

У методичній літературі за формою проведення, ігри поділяються на: статичні (сидячи або стоячі); розвивають зібраність, допомагають зняти м'язове напруження, зберегти рівновагу тіла, швидко виконати рухові дії без фізичних зусиль; ігри з рухами – розвивають вольову сферу, швидкість реакції на звуковий подразник, формують комунікативні здібності; ігри-жарти – активізують слухове сприйняття,

сприяють формуванню фонематичного слуху, музично-слухових уявлень; ігри-пісні – розвивають функції голосоутворення та формування голосового апарату, сприяють розвитку звукоутворення, дикції, дихання; артикуляційні ігри – укріплюють м'язи язика, губ, щік, голосових зв'язок, активізують рухомість нижньої та верхньої щелеп; ігри-забави – спонукають до творчої активності, ініціативи, розвивають креативні здібності; ігри-загадки – розвивають логічне мислення, кмітливість, прагнення дитини до усвідомлення різноманітних дій; ритмічні ігри – спрямовані на засвоєння музичної мови, інтонації, виразності звуку, складу, фрази, речення за допомогою рухів під музику; мовні ігри – сприяють розвитку мовленнєвих здібностей [8, с. 251]

Музично-ігрова діяльність спонукає дітей 5 року життя до вживання різних засобів спілкування. Як відмічає Г. П. Ватаманюк: «Інтерактивні вміння особливо ефективно формуються у музичних іграх з елементами драматизації та у музично - рухливих іграх, побудованих на злагодженій взаємодії дітей.» [1, с. 402]

Як вважав В.Верховинець – композитор, хоровий диригент, хореограф, фольклорист, етнограф, педагог, основоположник жанру «театралізована пісня» в Україні – «У грі розвиваються розум, пам'ять, уява дітей, виховуються дружні взаємини, «виникає потреба співробітництва» з дорослим. Користь гри для дітей визначається її ритмічним виконанням, можливістю фантазувати у рухах, залучати їх до фольклору» [4, с. 18]

Фольклорний матеріал орієнтує дитину на успішність навчання та здоровий спосіб життя. Втім зрозуміло, що виховний ефект завдяки дитячому музичному фольклору досягається завдяки спеціальному добору музично-фольклорного матеріалу, його систематизації й поданню дітям через музичні образи, поєднання слухового й візуального сприймання знань у здійсненні малюками музично-ігрової діяльності [2, с.13]

Одним з видів музично-ігрової діяльності є музично-дидактичні ігри, які формують у дітей середнього дошкільного віку музичні здібності в доступній ігровій формі, допомагають їм розібратись в співвідношенні звуків за висотою, розвивають в них чуття ритму, тембровий і динамічний слух, прагнення самостійно діяти із використанням знань, отриманих на музичних заняттях. Завдяки використанню музично-дидактичних ігор дошкільники збагачуються новими враженнями, у них виявляють ініціативність, самостійність, здатність до сприйняття.

Музично-дидактичні ігри допомагають дитині в цікавій для неї формі почути, відрізнити, порівняти деякі властивості музики, а потім діяти з ними [1, с. 405].

Музично-дидактичні ігри повинні бути прості і доступні, цікаві і привабливі. Тільки в такому випадку вони стають своєрідним джерелом бажання дітей співати, сприймати музику і танцювати.

У дітей середнього дошкільного віку з'являються певні риси особистості, і в першу чергу згуртованості, відповідальності.

Важливо, щоб музично-дидактичні ігри були привабливо, виразно, естетично оформлені.

Варто зазначити, іноді музично-дидактичні ігри необхідно проводити на занятті (частіше в другій його половині) як окремий вид діяльності. Зазвичай вони мають навчальний характер.

Основним матеріалом дидактичних ігор в групах середнього дошкільного віку повинні бути музичні іграшки і дитячі музичні інструменти, настільно-друковані ігри, а також варто використовувати і технічні засоби навчання.

Для закріплення знайомих пісень можна використовувати, наприклад, гру «Чарівна дзига», яку бажано проводити в декількох варіантах, де дошкільники визначають пісню за вступом, заспівом, приспівом, які виконуються на фортепіано, 2-3 дітей (одна дитина) впізнає пісню по звучанні музичної фрази, проспіваній усіма дітьми разом, або індивідуально; впізнати пісню, програну на металофоні або акордеоні. Цінність гри ще й в тому, що діти 5 року життя, визначаючи твір, закріплюють знання про музичні інструменти. Варто, коли роль ведучого в цій грі виконує не музичний керівник, а вихователь. В такому випадку гру можна буде проводити в будь-який вільний від занять час.

У вільний від занять час дошкільники середнього віку можуть самостійно організовувати різні музично-дидактичні ігри, зокрема пов'язані зі співом. В таких іграх у дітей формується почуття товариства, відповідальності. Наприклад, можна використовувати музично-дидактичну гру «Музичний магазин», де дитина в ролі продавця пропонує покупцю диск з музичними творами і повинна голосом відтворити певну мелодію. Від її виконання залежить, візьмуть даний диск чи попросять інший.

Слід зазначити, що доцільно використовувати музичний матеріал в процесі вивчення віршів. Спосіб запам'ятовування віршованих текстів на фоні спеціально підбраного музичного супроводу мобілізує увагу дитини, допомагає швидше запам'ятати, а пам'ять отримує додаткове тренування [9, с. 448].

Доцільно використовувати інсценування пісень – невеликі ігри, в яких послідовно епізод за епізодом розкривається їх зміст. «Це своєрідна гра-драматизація, яка є розігруванням в особах літературних творів зі збереженням послідовності епізодів [9, с. 448]. У цих іграх дошкільники середнього віку творчо усвідомлюють, відтворюють їх, виконуючи певні ролі та ігрові дії.

У програмі «Дитина» в розділі музичного виховання «Прилучаємось до музичної скарбниці», в якій подається музично-рухова діяльність під назвою «Гей, діточки, візьмемось за ручки!» пропонуються «основні жанри хореографії та їх види, доступні для дошкільників. Це різновиди хороводу (хороводна пісня, гра-хоровод, ігровий хоровод, хороводний танець), рухливі та сюжетні ігри» [6, с.368].

Дітям п'ятого року життя доступні досить складні рухливі хороводні ігри. На першому плані – слова, рухи – прості (ходіння в колі), по закінченні слів співу можливий біг.

Доцільно підкреслити, що великим скарбом для вихователів у закладах дошкільної освіти та учителів музичного мистецтва є методична розробка дитячих рухливих ігор, які розміщено у збірнику В. М. Верховинця «Весняночка». Разом з дитячими іграми В. М. Верховинець застосовував народні пісні, вірші, утішки,

пестушки, казки, хороводи та вдосконалював їх літературним, музичним і драматичним компонентами, прагнув інсценізувати ігри. На нашу думку, посібник «Весняночка» може стати найпершим помічником вихователя в організації ігрової в тому числі і музичної діяльності дітей на занятті та у вільний час.

Отже, музично - ігрова діяльність дітей у кожному віковому періоді має свої особливості, що передбачає використання специфічних форм і методів педагогічного керівництва нею. Формування комунікативних умінь дітей середнього дошкільного віку успішно здійснюється в ігровій діяльності, залежить від психологічної готовності дитини до спілкування. Саме в музично-ігровій діяльності розвиваються ораторські здібності, покращується самооцінка дитини.

Література

1. Ватаманюк Г. П. Музично-ігрова діяльність як засіб формування комунікативних умінь старших дошкільників. Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д. Г., 2015. Вип. 18. С.401–407.
2. Бровчак Л.С. Педагогічні умови формування організаторських здібностей майбутніх учителів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Вип. 36 / Редкол.: І.А.Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013. С. 182-189.
3. Вацьо М.В.Український дитячий музичний фольклор у художньому розвитку молодших школярів: навч.-метод. посібник.Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю.,2015.-124с.
4. Верховинець В.М. Весняночка: Ігри з піснями для дітей дошк. і мол. шк. 5-те вид. Київ: Муз. Україна, 1989. 343 с.
5. Демченко О.П. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей в проблемному полі педагогіки вищої школи. Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка» / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Випуск 6/38 (2018). С.116-130.
6. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; наук. ред. Г.В. Беленька; Київ: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
7. Онкович Г.В. Комунікативно-діяльнісний підхід у компетентнісно- орієнтованому навчанні. Креативна педагогіка : наук.- метод. журнал. 2011. Вип. 4. С. 98-104.
8. Піроженко Т.О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників. Тернопіль. Мандрівець, 2010. 152 с.
9. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.

О. Горбатюк,
здобувач ОС«бакалавр»,
Одеська національна музична академія
імені А.В.Нежданової
О. Horbatiuk,
Bachelor's degree holder,
Odesa National Academy of Music
named after A.V. Nezhdanova